

3. Вольфовська Т. Комунікативна компетентність молоді як одна з передумов досягнення життєвої мети / Т. Вольфовська // Шлях освіти. – 2001. – № 3. – С. 13–16.
4. Зеня Л. Я. Навчання іноземних мов у старшій профільній школі: посібник для студентів вищих навч. закл. / Л. Я. Зеня. – Горлівка : Вид-во ГДПІМ, 2008. – 340 с.
4. Атанов Г. А. Теория деятельностиного обучения. / Г. А. Атанов. – Донецк : ЕАИ-пресс, 2003. – 104 с.
5. Загальноєвропейські Рекомендації з мовної освіти: вивчення, викладання, оцінювання / Наук. ред. укр. вид. д-ра. пед. наук, проф. С. Ю. Ніколаєва. – К. : Ленвіт, 2003. – XII. – 261 с.
6. Зимняя И. А. Психология обучения иностранным языкам в школе / И. А. Зимняя. – М. : Просвещение, 1991. – 222 с.
7. Зимняя И. А. Педагогическая психология: Учеб. для вузов. / И. А. Зимняя. – М. : Логос, 2001. – 384 с.
8. Левченко Т. І. Розвиток освіти та особистості в різних педагогічних системах : Монографія. – 1-е вид. / Т. І. Левченко. – Вінниця : Нова Книга, 2002. – 512 с.
9. Маркова А. К. Формирование мотивации учения в школьном возрасте / А. К. Маркова. – М. : Просвещение, 1983 – 132 с.
10. Маркова А. К. Формирование мотивации учения: Книга для учителя / А. К. Маркова, Т. А. Матис, А. Б. Орлова. – М. : Просвещение, 1990. – 192 с.
11. Сысоев П. В. Обучение по индивидуальной траектории / П. В. Сысоев // Язык и культура. – № 4(24). – 2013. – С. 121–131.
12. Штарке К. Студенты. Становление личности: Пер. с нем. / К. Штарке. – М. : Прогресс, 1982. – 135 с.
13. Crowl T.K., Kaminsky S., Podell D.M. Educational Psychology: Windows on Teaching / T. K. Crowl, S. Kaminsky, D. M. Podell. – The College of Staten Island, City University of New York : Brown & Benchmark, 1997. – 416 p.

УДК 378+005.336.2.-027.561+811.111'0

Г. В. Мельниченко,*Південноукраїнський національний педагогічний університет імені К. Д. Ушинського, м. Одеса*

ІНТЕРАКТИВНІ ПРИЙОМИ РОЗВИТКУ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ВИКЛАДАЧА ІНОЗЕМНИХ МОВ ЗАСОБАМИ НАВЧАЛЬНОГО КУРСУ «ІСТОРІЯ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ»

У статті представлено комплекс інтерактивних завдань, спрямованих на розвиток професійної компетентності майбутнього викладача іноземних мов засобами курсу «Історія англійської мови»; проаналізовано ефективність застосування завдань даного типу під час підготовки спеціаліста у вищій школі.

Ключові слова: *інтерактивні прийоми навчання, професійна компетентність викладача іноземних мов, Історія англійської мови.*

INTERACTIVE APPROACHES OF DEVELOPING PROFESSIONAL COMPETENCE OF FUTURE FOREIGN LANGUAGE TEACHERS VIA THE ACADEMIC COURSE «THE HISTORY OF THE ENGLISH LANGUAGE»

The article demonstrates a complex of interactive tasks aimed at developing professional competence of the future foreign language teacher via educational resources of the subject «The History of the English Language».

Interactive approach is based on interaction of all participants of educational process – students, teacher, educational material, which is directed at developing creative thinking and effective communication on the interpersonal basis. The latter is an aim of multifold personal development of a future specialist of the international standard. We believe that achieving such complex aim is possible in terms of the modular-rating education with its arsenal of interactive ways of work.

Throughout the course we have been using such interactive approaches as performing projects, portfolios, essays; using interactive lectures (partner lecture, lecture-provocation, lecture-discussion); brainstorm, aquarium, educational games (business, role, entertaining games), cooperative education (team learning, jigsaw), discussion.

There have been elaborated a complex of tasks due to three course themes: (1) The Germanic languages – common linguistic features; (2) Old English; (3) Middle English; (4) Early New English.

Evaluating efficacy of implementing such tasks in the course of the History of the English Language there have been found out that they are instrumental in raising the quality of education and improving interpersonal relations and attitude to the subject.

Keywords: *interactive approaches in education, professional competence of foreign languages teacher, the History of the English Language.*

ИНТЕРАКТИВНЫЕ ПРИЕМЫ РАЗВИТИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩЕГО ПРЕПОДАВАТЕЛЯ ИНОСТРАННЫХ ЯЗЫКОВ СРЕДСТВАМИ УЧЕБНОГО КУРСА «ИСТОРИЯ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА»

В статье представлен комплекс интерактивных заданий, направленных на развитие профессиональной компетентности будущего преподавателя иностранных языков средствами курса «История английского языка»; проанализирована эффективность применения заданий данного типа при подготовке специалиста в высшей школе.

Ключевые слова: *интерактивные приемы обучения, профессиональная компетентность преподавателя иностранных языков, История английского языка.*

Зміна пріоритетів сучасної вищої освіти зумовлює розширення спектру задач, що висуваються до кожної навчальної дисципліни: це, у свою чергу, вимагає формування нової моделі спеціаліста на основі якісно нового системного підходу в навчанні.

Першочерговим напрямом професійної підготовки сьогодні є формування професійної компетентності майбутнього фахівця. Під професійною компетентністю розуміють інтегративну якість особистості спеціаліста, що об'єднує наявні в нього професійні знання, уміння й навички (так звана фахова компетентність) та професійно значущі особистісні якості, здібності, знання, уміння й навички (загальнокультурна, соціальна, комунікативна, інформаційна, операційна рефлексивна, самоуправлінська компетентності). До фахового компоненту професійної компетентності майбутнього викладача іноземних мов відносять мовну, мовленнєву та соціокультурну компетенції. Окреслення й досягнення подібних комплексних цілей у навчальному процесі вищої школи вимагає пошуку ефективних освітніх технологій з відповідним арсеналом дидактичних методів і прийомів. Усе вищезазначене повною мірою підтверджує актуальність проблеми дослідження.

У рамках міжкультурної інтеграції навчально-виховний процес сучасної вищої школи в Україні будується у формі модульного навчання, яке за своєю сутністю передбачає упровадження активних методів роботи. Дійсно, за умов модульного навчання, яке базується на принципах діяльності та самостійності в пізнанні, студенти набувають високого рівня когнітивних інтелектуальних навичок, здатності самостійно вирішувати проблеми, розвитку критичного мислення

в прийнятті рішень. Реалізація модульного принципу уможливило стиснення й структурування інформації з кожної навчальної дисципліни, що вивільняє багато часу, переносючи акцент зі змістового на розвитковий потенціал навчального предмету, надає можливості перетворити майже кожний курс у засіб формування професійної компетентності майбутнього спеціаліста. На нашу думку, одним з найцікавіших й напродуктивніших у цьому сенсі навчальних предметів є курс «Історія англійської мови», адже учбова діяльність студента в його межах в повній мірі актуалізує й тим самим розвиває всі компоненти професійної компетентності майбутнього викладача іноземних мов. Умовою для цього є, на нашу думку, впровадження інтерактивних прийомів навчання.

Отже, **об'єктом** даного дослідження є формування професійної компетентності майбутнього викладача іноземних мов. **Предмет** дослідження – процес розвитку професійної компетентності майбутнього викладача іноземних мов засобами курсу «Історія англійської мови».

Метою дослідження є проаналізувати й експериментально перевірити ефективність впровадження інтерактивних прийомів навчання в процесі розвитку професійної компетентності майбутнього викладача іноземних мов засобами курсу «Історія англійської мови».

Гіпотезою дослідження стало припущення про те, що успішний розвиток професійної компетентності майбутнього викладача іноземних мов засобами курсу «Історія англійської мови» відбуватиметься успішно за таких умов (1) впровадження модульно-рейтингової системи навчання та (2) реалізація інтерактивних відносин між суб'єктом і предметом навчання, між суб'єктом навчання й викладачем та суб'єктами навчання в групі.

Зупинимось докладніше на понятійно-категоріальному апараті проблеми. Поняття «інтерактивний» походить від англійського «interact» («inter» – «взаємний», «act» – «діяти») [1, с. 94]. Отже, інтерактивне навчання слід розуміти як навчання, що дозволяє тим, хто навчається, взаємодіяти з іншими учасниками навчально-виховного процесу – студентами, викладачем, навчальним матеріалом. Така взаємодія спрямована на формування навичок і настанов, що створюють основу для вирішення проблем, творчого мислення й ефективного спілкування на міжособистісній основі. Інтерактивне навчання є однією з форм реалізації особистісно зорієнтованого навчання, а отже має на меті всебічний особистісний розвиток майбутнього фахівця – фахівця міжнародного зразку.

Із-поміж методів інтерактивного навчання виокремлюють:

- на рівні взаємодії студента і предмету навчання – проекти, портфоліо;
- на рівні взаємодії студента і викладача – інтерактивна лекція (проблемна лекція, лекція-консультація, лекція – прес-конференція, лекція удвох, лекція-дискусія, лекція-провокація, лекція-візуалізація);
- на рівні взаємодії студента з іншими студентами – мозковий штурм, акваріум, навчальні ігри, навчання у співпраці, дискусія.

Зазначимо, що проблема впровадження інтерактивного методу в навчальний процес вищої школи вивчалася в роботах А. Г. Бисерової, С. М. Рослякової, К. Х. Хасенової (впровадження інтерактивних методів у модульному навчанні медичного вузу); М. В. Гулакової, Ю. В. Гуціна, Е. А. Реутової, Г. І. Харченко (дослідження ефективності інтерактивних методів навчання у вищій школі); Н. Н. Двудічанської (використання інтерактивних методів як засобу формування ключових компетенцій спеціаліста); О. А. Шадріна (впровадження інтерактивного навчання спілкуванню студентів фізкультурного коледжу як фактору розвитку творчої активності). Інтерактивні методи навчання є провідними в розвитку іншомовної компетенції тих, хто навчається (Н. Т. Агафонова, І. А. Неживльова, М. С. Скоріна, Н. В. Щеглова, Л. Г. Ярмолинець та інш.). Проте розвивальний і виховний потенціал інтерактивних методів навчання у формуванні професійної компетентності майбутнього викладача іноземних мов засобами навчального курсу «Історія англійської мови» вивчено недостатньо. Однак, як показує досвід, ресурси даного курсу сприяють розвитку всіх складових професійної компетентності майбутнього викладача іноземних мов – мовної (лексичної, фонетичної, граматичної, орфоепічної), мовленнєвої (говоріння, аудіювання, читання та навіть письма), соціокультурної (країнознавчої та лінгвокраїнознавчої компетенції), сприяє глибшому розумінню, а отже й більш правильному й свідомому вживанню лінгвістичних феноменів. Досягнення подібної багатоаспектної мети можливе в умовах модульно-рейтингового навчання з його розмаїттям інтерактивних прийомів навчання.

Розглянемо докладніше інтерактивні завдання, розроблені нами для студентів третього курсу спеціальності «Філологія. Мова і література» Південноукраїнського національного педагогічного університету. Завдання демонструють можливу форму реалізації інтерактивних відносин між суб'єктом і предметом навчання (проект, есе) та між суб'єктами навчання в групі – студентами курсу (мозковий штурм, акваріум, навчання в команді, піла (навчання у співпраці), ділові, рольові та розважальні ігри). Робота ж, спрямована на реалізацію інтерактивних відносин між суб'єктом навчання й викладачем, проводилася у вигляді проблемних лекцій, лекцій удвох та лекцій-провокацій. Комплекс завдань було розроблено за трьома темами курсу – (1) Германські мови – спільні лінгвістичні риси; (2) Давньоанглійський період; (3) Середньоанглійський період; (4) Ранній новоанглійський період (Надалі – Тема 1, Тема 2 тощо).

Мозковий штурм / Акваріум.

Тема 1. Германські мови – спільні лінгвістичні риси. Завдання за темою: Окресліть ймовірні причини великого переселення приголосьних.

Тема 2. Давньоанглійський період. Завдання за темою: У давньоанглійський період англійська мова була синтетичною, сьогодні її граматичний стрій англійської мови є аналітичним. Як ви думаєте, чи пов'язано це зі зміною менталітету англійської нації?

Тема 3. Середньоанглійський період. Завдання за темою: Як виглядала би англійська мова, якщо не було б нормандського завоювання?

Тема 4. Ранній новоанглійський період. Завдання за темою: Окресліть ймовірні причини великого переселення голосних.

1. Навчання у команді (навчання у співпраці)

Тема 1. Завдання за темою: На розрізних картках проілюструвати кожний акт великого переселення приголосьних (I та II переселення) (один приклад на одній картці, з іншого боку картки – відповідь на питання, який саме акт представляє даний приклад). Обговорювати в малих групах.

Тема 2. Завдання за темою: Підготувати картки-завдання на визначення типу фонетичної мутації (а) давньоанглійських голосних; (б) приголосьних. Підготувати ключі до завдань. Обговорювати в малих групах.

Тема 3. Завдання за темою: Проаналізувавши будь-який уривок з твору «Кентерберійські оповідання», підготувати 20 розрізних карток на 20 слів з уривку: 10 – слова французького походження, 10 – власне англійські слова (на зворотному боці вказати походження). У малих групах по черзі опрацьовувати комплекти карток, намагаючись визначити походження кожного слова.

Тема 4. Завдання за темою: Підготувати комплект з 15 карток з англійськими словами різного походження, запозичені в даний період. На одному боці подати слово, на іншому – джерело й приблизну дату запозичення. У групах з 4-5 осіб провести гру-змагання – Хто найбільш точно визначить етимологію слова? Кожен по черзі пропонує власний комплект карток для опрацювання групою.

2. Пила (навчання у співпраці)

Тема 1. Завдання за темою: Проілюструвати принцип регулярної звукової відповідності на прикладі наступних мов: Група 1: англійська – німецька – латинська. Група 2: латинська – російська – українська. Група 3: англійська – французька – російська. (Завдання виконується дома. Студенти підбирають по 5 прикладів звукової відповідності, пропустивши змінювані літери в мовах так, щоб представники інших груп дописали їх, дотримуючись закону фонетичної відповідності. На занятті формуємо мікрогрупи з трьох осіб – представників кожної із зазначених груп).

Тема 2. Завдання за темою: Поділити групу на 4 мікрогрупи. Кожен учасник мікрогрупи отримує власне завдання за темою «Фонетичні мутації у давньоанглійській період» (наприклад, переломлення, дифтонгізація, палатальний умлаут, ротацізм, гемінація). Самостійно вивчивши сутність явища, студент має підготуватися до викладення матеріалу іншим учасникам мікрогрупи, підготувавши приклади й завдання на закріплення. Наприкінці роботи учасники мікрогрупи пишуть тест, отримуючи спільну оцінку.

Тема 3. Завдання за темою: Поділити групу на 4 мікрогрупи. Учасники мікрогруп отримують індивідуальні завдання за текстом Дж. Чосера «Кентерберійські оповідання». Студент 1 – Проаналізувати форми й особливості функціонування іменника; Студент 2 – Проаналізувати форми й особливості функціонування прикметника; Студент 3 – Проаналізувати форми й особливості функціонування дієслова; Студент 4 – Проаналізувати синтаксичні особливості твору. У мікрогрупі студенти виконують інтелектуальну карту – плакат за темою «Лінгвістичні особливості англійської мови середньоанглійського періоду на прикладі твору «Кентерберійські оповідання» та представляють її фронтально.

Тема 4. Завдання за темою: Поділити групу на 5 мікрогруп. Учасники мікрогрупи отримують одне з наступних питань на самостійне опрацювання: Рідномовні префікси. Рідномовні суфікси. Запозичені префікси. Запозичені суфікси. Студенти виконують наступні завдання: (1) Визначити афікси даної категорії, запам'ятувати їх; (2) Підготувати наочну презентацію матеріалу, представивши етимологію та приклади за кожним із афіксів; (3) Підготувати комплект карток для перевірки засвоєння (на одному боці картки – афікс, на іншому – етимологічна довідка). Наприкінці роботи учасники мікрогрупи пишуть тест, отримуючи спільну оцінку.

Ділові \ рольові \ розважальні ігри

Тема 1. Завдання за темою: Гра за темою «Асиміляція германських племен». До одягу студентів першої групи кріпиться ідентифікаційна картка з назвами германських племен-завойовників; другої – назвами племен корінного населення. Студенти двох груп мають утворити пару, що відображає етнічні асимілятивні процеси, що відбувалися впродовж 4-9 вв.

Тема 2. Завдання за темою: Брейн-ринг. Чотири команди гравців одночасно відповідають на одне й те ж питання за темою, причому команда, що першою правильно відповіла, позбавляє суперника можливості відповісти на це ж питання. Перемагає команда, яка набрала більше очок.

Тема 3. Завдання за темою: Ділова гра – «Кінцеве – е у творах середньоанглійського періоду. Інтерв'ю професора британського університету». Обрати сильного й творчо спрямованого студента на роль професора британського університету. Студент отримує завдання – вивчити тему за питаннями: (1) правила читання кінцевого – е в середньоанглійській період; (2) причини й результати даного феномену; (3) часові й географічні характеристики. Під час інтерв'ю студенти задають професору різноманітні питання за темою, записуючи відповіді у свої конспекти.

Тема 4. Завдання за темою: Рольова гра: Круглий стіл (Можлива форма проведення – Акваріум). Студенти отримують ролі – Джон Драйден (французька лінгвістична лінія), Даніель Дефо, Джонатан Свіфт, Томас Еліот (англійська лінія), Вільям Лілі (William Lilly) (латинська лінія). Обговорити лінгвістичні питання, актуальні для періоду. Дійти згоди щодо того, яку саме лінію треба обрати за головну в розвитку національної мови.

3. Есе.

Тема 1. Завдання за темою: Який висновок можна зробити про культуру тевтонців, судячи з англійських слів германського походження?

Тема 2. Завдання за темою: Який вплив учинило скандинавське вторгнення на культуру й мову давніх англійців?

Тема 3. Завдання за темою: Чому лінгвісти, які займаються вивченням історії англійської мови, виокремлюють такі етапи її розвитку, як давній, середній та ранній новоанглійський періоди?

Тема 4. Завдання за темою: На основі того, що ви взнали про розвиток англійської мови, починаючи з її зародження, подумайте, як англійська мова буде розвиватися в майбутньому.

На підсумковому занятті відбувся захист проектів за темами, які не обговорювалися на семінарах, що передбачало організацію й проведення незалежної науково-дослідної діяльності (студенти працювали вдвох).

Навчально-пізнавальна робота з курсу «Історія англійської мови» проходила в рамках модульно-рейтингового навчання. Оскільки, на нашу думку, інтерактивні прийоми роботи більше за інші здатні формувати свідоме ставлення студента до предмету вивчення й учіння взагалі, то в рейтинговій системі на даний вид роботи відводилося 30 балів (10 балів – есе, 10 балів – проєкт та 10 балів – сумарний рейтинг за участь в усіх інтерактивних видах діяльності), тобто третина загального рейтингу.

Наприкінці курсу, організованого в такий спосіб, було досягнуто певні позитивні результати. По-перше, підвищилася якість навчання порівняно з попередніми роками. Так, оцінку «відмінно» отримали 18% студентів, «добре» – 36%, «задовільно» – 46%, порівняно з результатами іспиту попереднього року: «відмінно» – 11%, «добре» – 25%, «задовільно» – 53% та «незадовільно» – 11%. По-друге, це сприяло зміцненню й покращенню міжособистісних стосунків, змінненню відношення до дисципліни, зростанню впевненості у власних можливостях, пробудженню інтересу до навчально-пізнавальної діяльності, розвитку таких особистісних здібностей, як комунікативні, оперативні, організаційні та інш., що відобразилося в бажанні студентів продовжувати індивідуальну науково-дослідну роботу в межах курсу з даним викладачем.

Проведене дослідження підтверджує гіпотезу дослідження, водночас його результати не вичерпують усіх аспектів означеної проблеми й не претендують на її всебічне розкриття. Подальшого дослідження потребує розробка моделі проведення інтерактивних лекцій з курсу у контексті модульної системи навчання фахівців.

Література:

1. Ганжа Н. В. Интерактивное обучение как актуальное направление современной дидактики / Н. В. Ганжа // Обучение и воспитание: методика и практика. – 2012. – № 2. – С. 94–97.